

MŁODZIEŻ U BRAM DZIEDZICTWA KULTUROWEGO WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Mgr Patrycja Burak – DOKTORANTKA KUL LUBLIN

W 2011 roku ukończyła studia I stopnia w WSZiA w Zamościu, kierunek: pedagogika, specjalność: profilaktyka społeczna i resocjalizacja oraz uzyskała tytuł zawodowy: licencjat. W 2013r. ukończyła studia magisterskie w WSGE im. Alcide de Gasperi w Józefowie na kierunku pedagogika, specjalność: opiekuńczo- wychowawcza i doradztwo zawodowe. Obecnie doktorantka na Wydziale Nauk Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie. Autorka licznych publikacji naukowych, uczestniczka krajowych i międzynarodowych konferencji. Wolontariuszka programu „PROJEKTOR- wolontariat studencki”, którego celem jest zmiana na lepsze przyszłości wielu dzieci mieszkających na wsi i w małych miejscowościach.

WSTĘP

Województwo Lubelskie to kraina od wieków pozostają ca na styku kultury Zachodu i Wschodu. Charakteryzuje ją przeplatanie się tradycji katolickich, prawosławnych, judaistycznych, ale także - greckich, ormiańskich, tatarskich. Fenomen dziedzictwa kulturowego jest dla współczesnej młodzieży nierzadko tematem abstrakcyjnym, odległym. Pomimo, iż edukacja regionalna w obowiązujących podstawach MEN zajmuje jedno z kluczowych miejsc jest na niejako nadal zauważa się problemy z wdrażaniem jej we właściwy sposób. Zgodnie z założeniami w treściach programu przenikają się elementy wiedzy o regionie i tworzenie osobistej z nim więzi. Warto podkreślić, iż dziedzictwo kulturowe stanowi nie tylko istotny czynnik rozwoju lokalnego, ale jest też wartością, która pojawia się w efekcie „zbiorowego wysiłku całej ludzkości i tworzy obiektywną sferę bytową”¹.

WARTOŚCI KATOLICKIE I ICH ODZWIECIEDLENIE W PIELĘGNOWANIU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Nawiązując do relacji religii do kultury należy dokonać hiperbolizacji szeregu innych relacji, takich jak moralność i kultura, wiara i kultura, religie i kultury, chrześcijaństwo i kultura, a nawet nauka i kultura, sztuka i kultura czy sprawy polityczne i kultura. Religia, a co za nią idzie szereg wartości katolickich w połączeniu z całą bogatą rzeczywistością, którą niesie, ma istotny wpływ nie tylko na dziedziny ściśle z nią związane, ale także na ludzką twórczość. Jej przejawów należy szukać w literaturze, sztuce, filozofii, organizacji społecznej i politycznej czy też w szerokim wachlarzu dziedzin nauki. Analizując związek wartości katolickich i pielęgnowania dziedzictwa kulturowego należy podkreślić ich komplementarność. Warto zwrócić szczególną uwagę na rolę rodziny w tej kwestii. Jest ona bowiem kluczowym fundamentem i środowiskiem rozwoju kultury ludzkiej. To na łonie rodziny człowiek uczy się jak kształtować w sobie wartości, by być prawdziwym

¹ Z. Kobyliński, *Czym jest, komu jest potrzebne i do kogo należy dziedzictwo kulturowe* [w:] Mazowsze. Studia Regionalne 7, Warszawa 2011, s. 22.

człowiekiem. Uczy się egzystencji opartej na prawdzie, dobru i miłości. Przez lata zgłębia i ujawnia fundament na którym wspiera się kultura. Wspomnianym fundamentem jest:

- prawda o świętości;
- prawda o godności życia ludzkiego;
- prawda o prawidłowej, zdrowej relacji między mężczyzną i kobietą;
- prawda o poszanowaniu godności rodziców i osób starszych².

To głównie na rodzinie spoczywa obowiązek moralnego wychowania człowieka w zakresie określonej kultury. Rodzice od najmłodszych lat wdrażają swoje pociechy w świat kultury. Ich obowiązkiem jest przekazanie swoim dzieciom tradycji religijnych i kulturalnych narodu, do którego należą. Każda rodzina powinna troszczyć się o to, by z pokolenia na pokolenie były przechowywane i przekazywane duchowe dobra kultury. Nie można zezwolić na zanik cennych wytworów kultury. Instytucjami pomocniczymi w tek kwestii powinny być: Kościół, szkoła i państwo. Ich obowiązkiem jest umacnianie rodziców w tym posłannictwie i otaczanie troską.

Św. Jan Paweł II w swoim nauczaniu wielokrotnie podkreślał, że kultura stanowi „spo-
iwo narodu”. W czasach współczesnych w sposób szczególny każdy członek społeczeń-
stwa zobligowany jest do tworzenia kultury otwartej na bliźniego, niezależnie od tego,
do jakiego ludu czy narodu on należy. Takich zachowań podejmować powinni się przede
wszystkim ludzie nauki i kultury, dając przykład innym obywatelom. Tak ujmowanej kul-
tury nie można budować bez odniesienia jej do wartości chrześcijańskich, a przede wszyst-
kim przykazania miłości Boga i bliźniego. Rozważając o kulturze należy podkreślić, że sta-
nowi ona system wartości, które rozwijają człowieka, społeczeństwo oraz naród. Wartości
są budulcem kultury pod względem jakościowym, dlatego konieczna jest pewna określona
hierarchia wartości, dla której priorytetowym odniesieniem będzie człowiek i jego nienaru-
szona i niezbywalna godność. Taką hierarchię wartości oferuje chrześcijaństwo³.

ROLA EDUKACJI REGIONALNEJ W BUDOWANIU ŚWIADOMOŚCI NARODOWEJ WSPÓŁCZE- SNEJ MŁODZIEŻY

Edukacja regionalna swych korzeni sięga w ideologii integracji europejskiej. P. Petry-
kowski dokonuje szczegółowej analizy koncepcji edukacji regionalnej. Autor klasyfikuje
owe koncepcje w sposób następujący:

- a) edukacja regionalna jako orientacja edukacji ogólnej;
- b) edukacja regionalna jako powrót do źródeł;
- c) edukacja regionalna jako nabywanie kompetencji;
- d) edukacja regionalna jako system strukturalny;
- e) edukacja regionalna- kręgi wiedzy;
- f) edukacja regionalna- dziedzictwo kulturowe w regionie;
- g) edukacja regionalna jako zadanie szkoły;
- h) edukacja regionalna- poznawanie, umacniania, uświadamianie.

² *Dialog kultury i religii w krajach postkomunistycznych* [w:] http://www.pawlowicz.opoka.org/kultura_religia.htm, z dnia 02.06.2016r.

³ *Dialog kultury i religii w krajach postkomunistycznych* [w:] http://www.pawlowicz.opoka.org/kultura_religia.htm, z dnia 02.06.2016r.

Charakterystyka pierwszej koncepcji- edukacja regionalna jako orientacja edukacji ogólnej obliguje do podkreślenia roli w jej formułowaniu, jaką odegrał Dzierżymir Jankowski Autor jako jeden z pierwszych ujął edukację regionalną jako kluczowy czynnik regionotwórczy, a także jako ważny element edukacji ogólnej. Zdaniem autora edukacja regionalna stanowi istotny hamulec do niwelowania postępującej alienacji jednostki w życiu społecznym i kulturalnym. Omawiana alienacja jest zazwyczaj skutkiem odłączenia procesu kształcenia osobowości od bezpośredniego udziału w życiu społecznym i kulturalnym. Kształtowanie zdrowych relacji społecznych i kulturalnych możliwe jest wyłącznie poprzez odnajdowanie podmiotowości jednostki we współdziałaniu w małych grupach społecznych. D. Jankowski przedmiotowy zakres edukacji regionalnej wpisuje w następującej stylistyce:

- a) środowisko przyrodnicze w szerokim rozumieniu wraz z przejawami i skutkami ludzkiej ekspansji;
- b) przemysł wraz z innymi elementami środowiska społeczno-gospodarczego, nadbudowującego się nad środowiskiem naturalnym;
- c) środowisko społeczne, nakreślone strukturą społeczną osób, grup i instytucji a także dynamika przeobrażeń na gruncie społecznym;
- d) środowisko kulturalne, rozumiane jako świadomościowe regulatory zachowań symbolicznych, przebiegających zgodnie z przyjętymi normami, jak też i ich wytwory⁴.

Jak podaje Ł.Staniczek - „o edukacji regionalnej możemy mówić jako o zintegrowanym procesie kształtującym i stabilizującym postawy wobec dziedzictwa przeszłości i problemów współczesnych własnego regionu, mający na celu:

- a) pomóc w świadomym określaniu własnej tożsamości;
- b) wskazać drogę odnalezienia swojego miejsca i teraz i w przyszłości;
- c) a także przyczynić się do zachowania ciągłości kultury i włączania jej do kultury europejskiej”⁵.

ZNACZENIE EDUKACJI REGIONALNEJ W ŻYCIU MŁODEGO POKOLENIA

Poznanie dziedzictwa kulturowego regionu przez dzieci ma istotne znaczenie dla ich wszechstronnego rozwoju i kształtowania osobowości. W związku z tym kluczową rolę w tej kwestii odgrywa edukacja regionalna. Poznanie najbliższego środowiska, tradycji, kultury czy świata folkloru powinno odbywać się od najwcześniejszych lat życia dziecka. Edukacja regionalna na etapie przedszkolnym jest czynnikiem budującym aktywność poznawczą i wychowującą małego człowieka. Odgrywa rolę przewodnika w zróżnicowanym świecie wartości w ścisłym związku z kulturą lokalną. Dokonuje pełnej syntezy edukacji przyrodniczej z aktywnością człowieka w cyklu zmieniających się pór roku. Budzi wrażliwość estetyczną na piękno otaczającego świata, angażując przy tym wszystkie zmysły. Istotne jest, by młody człowiek poznając swoją małą ojczyznę, był świadomy swojego pochodzenia, tradycji rodzinnych i wzorców uznawanych w najbliższym otoczeniu. Edukacja regionalna w przedszkolu stanowi kluczowy fundament, , pierwszy obszar poznania, z którego przedszkolak w toku dalszego życia formułuje swoją tożsamość kulturową.

⁴ P. Petrykowski, 2003, *Edukacja regionalna problemy podstawowe i otwarte*, Toruń, s. 3-13.

⁵ www.szkolnictwo.pl, z dnia 11.06.2016r.

Edukacja regionalna w okresie przedszkolnym ułatwia dziecku zrozumienie związków między teraźniejszością, a przeszłością. Warunkuje ich świadomość kim są, w jakim regionie mieszkają i skąd wywodzą się ich korzenie. Priorytetowym celem edukacji regionalnej w przedszkolu i szkole podstawowej powinno być wspomaganie indywidualnego rozwoju jednostki przy wspólnych wysiłkach z rodzicami, ale też przy współpracy ze środowiskiem lokalnym. Do poznawania przez dzieci własnego dziedzictwa kulturowego konieczne jest zastosowanie odpowiednio dobranych form i metody pracy, dostosowanych do rozwoju psychofizycznego i intelektualnego dziecka. W wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym przyswajanie zagadnień edukacji regionalnej należy rozpocząć od umożliwienia dziecku przeżywania treści dotyczących własnego regionu i jego dziedzictwa w bliskich mu formach, związanych z jego środowiskiem rodzinnym i specyfiką regionu. Nie można wprowadzać dziecka w świat tradycji wbrew jego woli, bez znajomości jego wartości. Należy uwrażliwiać młode pokolenie na wytwory natury i kultury i ich kluczowe znaczenie w budowanie dziedzictwa kulturowego naszego regionu czy kraju.

DZIEDZICTWO KULTUROWE JAKO SPOTKANIE MŁODEGO POKOLENIA Z MIEJSCEM, PRZESTRZENIĄ I CZASEM

Literatura przedmiotu dostarcza licznych definicji pojęcia dziedzictwo kulturowe. Jak podaje Dariusz-Bułhak jest ono pojęciem złożonym, wieloaspektowym i podobnie jak kultura, niemierzalnym oraz trudnym do jednoznacznego zdefiniowania. Rozumie się przez to przede wszystkim świadectwo tego, jak żyły kolejne pokolenia. Dziedzictwo to także krajobraz, który uległ przeobrażeniom za pośrednictwem działalności ludzkiej. Zatem można uznać, że pod pojęciem dziedzictwa kulturowego kryje się historia miejsc i ludzi, którym przyszło w nich żyć⁶.

R. Kantor podkreśla, że odpowiedni stosunek do tradycji jest kluczem do przyswojenia mechanizmów jej selekcji. Ułatwia także zrozumienie znaczenia konkretnych elementów dziedzictwa kulturowego i ich uniwersalności. Autor określa rolę przeszłości, jaka odgrywa w życiu współczesnych społeczeństw. Rola ta, nie zawsze funkcjonuje w ludzkiej świadomości, ale jest niepodważalna. Teraźniejszość jest etapem przejściowym między daleką przeszłością a bliską przyszłością. Jednakże należy podkreślić fakt, iż do jej odpowiedniego zrozumienia konieczna jest dogłębna znajomość historii. Bez odpowiedniej znajomości przeszłości i analizy tego, co może zdarzyć się w przyszłości właściwe przeżywanie teraźniejszości nie jest możliwe⁷.

WYCHOWAWCZA WARTOŚĆ TRADYCJI RODZINNYCH

Współcześnie powszechne jest stwierdzenie, że tradycje rodzinne ulegają degradacji, że młode pokolenie już nie ma sentymentu do kultury, zwyczajów czy obrzędów, kultywowanych przez ich przodków. Jak pisze J. Augustyn: „Niezwykle szybkie tempo życia, migracja ludności, częste zmiany mieszkania, liczne separacje i rozwody sprawiają, że tradycje rodzinne, parafialne, szkolne, lokalne czy też narodowe idą w zapomnienie. Współczesna cywilizacja, nastawiona na to, co nowe, tworzy swoje doraźne

⁶ P. Sztompka., *Socjologia analiza społeczeństwa*, Kraków 2011, s. 14.

⁷ P. Petrykowski, *Edukacja regionalna problemy podstawowe i otwarte*, Toruń 2003, s. 3-13.

zwyczaje, które wypierają stare, dobre obyczaje. Dzisiaj tradycja przestaje kształtować człowieka. Wielu przestaje się z nią identyfikować⁸. Jednakże należy podkreślić, że nadal powinna stanowić fundamentalną wartość w życiu człowieka. Dziecko przychodząc na świat nie otrzymuje gotowego dziedzictwa kulturowego ani cywilizacyjnego. Proces wychowywania i kształcenia ma na celu wdrożenie młodego człowieka w szeroki wachlarz tradycji. Od najmłodszych lat szczególnego znaczenia nabierają tradycje rodzinne, które stale kultywowane stanowią podstawę dla akceptacji i realizacji tradycji w przyszłości. Ukazują wychowywanym dzieciom wzorce do naśladowania w przyszłości oraz budują poczucie zakorzenienia jednostki. Właściwie realizowany proces wychowawczy powinien bazować na doświadczeniach własnych starszych pokoleń przekazywanym młodszemu. Proces wychowania więc odbywa się przez przekazywanie doświadczeń, przez naśladownictwo ale również przez uwrażliwianie dzieci na wartość tradycji. To rodzina pełni funkcję łącznika tożsamości narodowej i kulturowej. Dokonuje tego poprzez dbałość o trwałość zwyczajów, rzetelną wymianę wartości i przeżyć życiowych pomiędzy reprezentantami różnych pokoleń. Właściwe wdrożenie dziecka w świat tradycji umożliwi dziecku zrozumienie kim jest, skąd się wywodzi, kim byli jego przodkowie. Wychowanie dziecka w poszanowaniu tradycji uczy przeżywania i odbierania bodźców zewnętrznych, wpływa na atmosferę relacji wewnątrzrodzinnych. Dlatego tak istotne jest wprowadzenie młodego, nieukształtowanego jeszcze człowieka w poziom świadomości społecznej.

DZIEDZICTWO KULTUROWE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Netografia dostarcza licznych artykułów poświęconych zasobom województwa lubelskiego. Jest to region piękny, od lat postrzegany jako perła ściany wschodniej naszego kraju. „W rejestrze zabytków województwa lubelskiego ogółem figuruje niespełna 3700 obiektów. Wśród nich 38 to układy przestrzenne, z czego 29 stanowi historyczne układy urbanistyczne, 371 świątyń różnych wyznań i religii, 40 zespołów klasztornych, 316 innych obiektów sakralnych (dzwonnice, kostnice, ogrodzenia), 184 cmentarze, 149 obiektów użyteczności publicznej, 143 pałace i wille, 146 dworów, 229 kamienic i domów, 266 parków i 83 grodziska. Ten stosunkowo pokaźny zbiór świadczy o bogatej przeszłości Lubelszczyzny, szczególnie prężnie rozwijającej się w okresie ostatnich Jagiellonów i pierwszych królów elekcyjnych (do Władysława IV Wazy). Z tego właśnie okresu pochodzą zabytki utrzymane w charakterystycznym stylu tzw. „renesansu lubelskiego”⁹.

„Wśród zabytków nieruchomości województwa dominująca rola, zarówno w aspekcie ilościowym jak i jakościowym, przypada obiektom sakralnym, najlepiej zachowanemu kompleksowi zabytków. Znacznie gorzej przedstawia się stan zachowania obiektów rezydencjonalnych, głównie dworów - zbiorowej ofiary powojennej nacjonalizacji. Ok. 25 % ich ogólnej liczby wymaga gruntownych remontów i prac rewaloryzacyjnych. Co prawda większa ich część znalazła użytkowników w postaci szkół wiejskich, biur zarządów PGR, etc., jednakże sposób użytkowania dawnej zabudowy dworskiej znacznie odbiegał od pier-

⁸ J. Augustyn, Ojcostwo. Aspekty pedagogiczne i duchowe [w:] <http://www.opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZR/mamywnuki/tradycjerodzinne.html>, z dnia 10.06.2016r.

⁹ <http://www.nid.pl/pl/Regiony/Lubelskie/charakterystyka-dziedzictwa-kulturowego/>, z dnia 23.05.2016r.

wotnego, prowadząc do dewastacji wyposażenia i wystroju. Obecnie najbardziej palącym problemem jest znalezienie nowego, najczęściej prywatnego właściciela, zdolnego do przeprowadzenia właściwej konserwacji lub rewaloryzacji tych obiektów. Specyficzne problemy generują obiekty drewniane, wymagające m. in. szczególnej ochrony przeciwpożarowej, w tym zakładania instalacji alarmowej, często kolidującej z zabytkowym charakterem takich obiektów. W przypadku korozji biologicznej zachodzi konieczność zdecydowanej interwencji konserwatorskiej, równoznacznej z całkowitą wymianą porażonych elementów, a nawet rekonstrukcji znacznych partii struktury. Poza niebagatelną kwestią opłacalności takiego zakresu przedsięwzięcia, trudnego do udźwignięcia przez prywatnych inwestorów, stwarza to problemy natury doktrynalnej, dotyczącej stopnia autentyzmu tak restaurowanego budynku, a w konsekwencji możliwości zachowania przezeń statusu zabytku. Podobny problem tożsamości dotyka kwestii translokowanych budynków drewnianych, historycznie związanych z pierwotnym miejscem (krajobrazem) swego powstania (dwór z Żyrzyna i cerkiew unicka z Tarnoszyna w skansenie lubelskim)¹⁰.

WIELOKULTUROWY CHARAKTER REGIONU LUBELSKIEGO

Świat współczesny staje się w coraz większym stopniu miejscem spotkania, a nierzadko konfrontacji przedstawicieli różnorodnych kultur i religii, areną współpracy międzynarodowej, międzypaństwowej i etnicznej, na różnych poziomach. Współcześnie zmieniło się spojrzenie ludzi na zjawisko wielokulturowości. Jednym z istotniejszych czynników, które miały na to wpływ jest proces globalizacji. Jak pisze Wojciech Burszta: dzisiaj miasta to wyłącznie świat wielokulturowości i to tej etnicznej i nieetnicznej. „Jeśli uświadomimy sobie, że od niedawna po raz pierwszy w dziejach większość populacji ziemi mieszka w miastach, a nie na wsiach, możemy śmiało powiedzieć: świat jest wielokulturowy jak nigdy dotychczas, ale w trochę innym sensie niż w przeszłości”. Ludzie coraz częściej różnią się pod względem językowym, wyznaniowym, różnią się wyglądem zewnętrznym, aspiracjami czy zachowaniami publicznymi, a mimo to mieszkają na wspólnym terytorium. Czym tak naprawdę jest wielokulturowość we współczesnych społeczeństwach? Wielokulturowość jest to uświadomione współwystępowanie na tej samej przestrzeni lub w bezpośrednim sąsiedztwie bez wyraźnego rozgraniczenia albo w sytuacji aspiracji do zajęcia tej samej przestrzeni dwóch lub więcej grup społecznych o odmiennych kulturowych (lub rasowych) cechach dystynktywnych: wyglądzie zewnętrznym, języku, wyznaniu religijnym, układzie wartości itd., które przyczyniają się do wzajemnego postrzegania odmienności z różnymi tego skutkami. Współcześnie wielokulturowości sprzyja cywilizacja globalna związana z otwartymi granicami i możliwością przemieszczaniem się ludności a wraz z nią pieniędzy i towarów. Jest to przyczyną tego, iż większość współczesnych społeczeństw w ten lub inny sposób doświadcza wielokulturowości. Jednakże należy podkreślić, że stopień i charakter oraz formy i przejawy tego zjawiska jest bardzo zróżnicowane. Wielokulturowość charakteryzuje się tym iż niejednokrotnie budzi skrajne uczucia: od nieufności po zaciekawienie, od zaciekawienia po współpracę, ale też od współpracy do walki, od współdziałania do kulturowych niepokojów itd. Warto podkreślić, iż wielokulturowość nie jest nowym

¹⁰ <http://www.nid.pl/pl/Regiony/Lubelskie/charakterystyka-dziedzictwa-kulturowego/>, z dnia 23.09.2015r.

nych, politycznych czy rozwoju możliwości komunikacyjnych świat staje się coraz bardziej zróżnicowany kulturowo. Problem europejskiej wielokulturowości to istnienie z jednej strony historycznych mniejszości narodowych i etnicznych często podporządkowywanych kulturze dominującej, a z drugiej społeczności imigranckich, społeczności z byłych kolonii lub przybywających ze względów materialnych lub politycznych.

DZIEDZICTWO KULTUROWE A WARTOŚCI, RESPEKTOWANE PRZEZ WSPÓŁCZESNĄ MŁODZIEŻ

Analizując stosunek współczesnej młodzieży do dziedzictwa kulturowego należy zasygnalizować, jak kształtuje się wachlarz wartości, respektowanych przez tę grupę. Wartości wskazują do czego ludzie powinni dążyć. Współczesnymi wartościami, akceptowanymi w naszej kulturze celów działania może być standard życia, posiadany majątek, popularność, wykształcenie, sprawność fizyczna, zdrowie. Przykładem norm zalecających ogólnie przyjęte sposoby osiągnięcia tych celów są: ambitna edukacja, praca, uparty trening, konsekwentna kariera. Definicja pojęcia wartości mówi, iż są to reguły nadrzędne, fundamentalne, poruszające tematykę spraw o najwyższym znaczeniu, których konkretnymi implikacjami są normy regulujące sprawy przyziemne. Wartości mogą zawierać mniejszy lub większy ładunek powinności. Rozumiane jest to tak, iż wiązać się mogą z nimi silniejsze lub słabsze oczekiwania ze strony społeczeństwa odnośnie odpowiedniego działania. Wartości mogą być formowane jako nakazy oraz jako zakazy. Przykładem nakazu aksjologicznego jest zdanie: „W dzisiejszych czasach każdy musi mieć wykształcenie”. Zdanie: „Nie można naruszać godności drugiego człowieka” jest przykładem zakazu aksjologicznego¹¹ Na ogół przyjmuje się, iż pojęcie wartości stanowi podstawową kategorię aksjologii (nauki o wartościach) i że oznacza ona „to wszystko, co uchodzi za ważne i cenne dla jednostki i społeczeństwa oraz jest godne pożądanego, co łączy się z pozytywnymi przeżyciami i stanowi jednocześnie cel dążeń ludzkich” (Łobocki, 2015). Hierarchicznie uporządkowany układ wartości tworzy system wartości społecznych, który jest wyznacznikiem standardów indywidualnej drogi życia w ramach społeczeństwa. Równocześnie system wartości dokonuje zróżnicowania dążeń ludzkich, a także jest wyznacznikiem postępowania w grupie. Definiując pojęcie systemu wartości społecznych należy zwrócić uwagę na wartości estetyczne np. uznanie czegoś za piękne przez daną grupę społeczną oraz wartości moralne np. spójna ocena w podejściu do danego problemu. Wielu autorów dokonało klasyfikacji systemu wartości społecznych, dzięki temu podział ten jest różnorodny. Podziału takiego dokonał także Milton Rokeach, w którym uwzględnił wartości indywidualne (służące do osiągnięcia celu np. pracowitość) i ostateczne (czyli dążenia ludzi np. zbawienie, szczęście). Wartości, które są uznane w społeczeństwie tworzą normy społeczne. Rozumiemy je jako zbiór nakazów i zakazów uznanych przez społeczeństwo¹². Człowiek jest osobą wolną i w sposób nieprzymuszony dokonuje wyboru wartości, a więc tego co uważa za ważne, cenne dla innych, za to co jest godne wysiłku, poświęcenia, co stanowi cel dążeń ludzkich. Jednostka dokonuje wartościowania, zauważa, poznaje, ocenia i realizuje wybrane przez siebie wartości. Człowiek zobowiązany jest odrzucić wartości pozorne, a także dokonać

¹¹ P. Sztompka., *Socjologia analiza społeczeństwa*, Kraków, 2011.

¹² M. Grządziel. [w:] http://www.wosna5.pl/system_wartosci_w_zyciu_spolescznym, z dnia 10.052.016r.

rezygnacji z wartości niższych na rzecz wartości wyższych. Współczesny świat jest czasem szybkich przemian społecznych, politycznych i ekonomicznych. Obecnie rozwijają się nowe wartości, a dotychczas istniejące zyskują inne miano lub podlegają procesom znikania. Zmianom ulegają nie tylko pojedyncze wartości, ale również całe systemy wartości. Kształtowanie pożądanej hierarchii wartości powinno przejawiać się w stawaniu coraz lepszym. Aby dokonać odpowiedniej hierarchii wartości człowiek powinien zdecydować, co jest właściwe, a co nie jest właściwe. Proces ten obejmuje lata od wczesnego dzieciństwa aż po osiągnięcie dorosłości. Już w okresie przedszkolnym należy ukazywać dziecku znaczenie malej i wielkiej tradycji oraz wartości, jakie za sobą ona niesie. W XXI wieku, czasie w którym istnieje dużo sprzecznych ze sobą idei i światopoglądów, ludzie potrzebują wartości, aby życie ich zachowywało wciąż ludzki charakter. Brak właściwego systemu wartości uniemożliwia życie zgodne ze swoimi aspiracjami i możliwościami. Przy hierarchizacji wartości duży wpływ mają uwarunkowania środowiskowe: dom rodzinny, szkoła, Kościół, mass media. Nie można zapominać, o tym, by młodego człowieka nieustannie uświadamiać o znaczeniu dziedzictwa kulturowego w jego życiu. Należy podkreślać stałą wartość ludzkiego życia jaką jest tradycja. Szanowanie wartości, ocalałych po przodkach jest o tyle ważne, gdyż decyduje o tożsamości, która z kolei jest odpowiedzialna za integrację społeczności lokalnej i stanowi mobilizację do wspólnej aktywności.

PODSUMOWANIE

Edukacja regionalna odgrywa współcześnie istotną rolę. W dobie kryzysu wartości, zatracenia tradycji i folkloru należy budzić w młodym pokoleniu potrzebę poznawania dziedzictwa kulturowego regionu. Powinno to się odbywać w oparciu o wartości katolickie, bez przymusu i dyktatury. Współpraca na płaszczyźnie uczeń-nauczyciel powinna stanowić dialog w oparciu o nowoczesne metody i formy pracy. Do zainteresowania młodych ludzi regionem nie wystarczą tradycyjne zeszyty ćwiczeń czy wykłady. To, czy nauczyciel zdecyduje się na włączenie w proces edukacji regionalnej pomocy dydaktycznych takich jak wydawnictwa dla dzieci, filmy edukacyjne itp. zależy przede wszystkim od niego. Warto więc sięgać po metody aktywizujące np. warsztaty edukacyjne, pracę w grupie, ale także wychodzić poza teren szkoły, by umożliwić samodzielne poznawanie i odkrywanie tkanki miejskiej. Warto rozważyć możliwości prowadzenia „żywych” lekcji historii, popartych autentycznymi autorytetami.

STRESZCZENIE

W głębi istoty pojęcia dziedzictwa kulturowego i jego miejsce wśród czynników rozwoju lokalnego musi pasować współczesne podejście młodzieży do tej kwestii. Poznawanie dziedzictwa kulturowego regionu przez dzieci jest bardzo ważne dla ich wszechstronnego rozwoju i kształtowania osobowości. W tym kontekście kluczową rolę w tym względzie odgrywa edukacja regionalnej. Poznawanie najbliższego otoczenia, tradycje, kulturę i folklor świata powinno odbywać się od najwcześniejszych lat życia dziecka. Analizując stosunek dziedzictwa kultury współczesnej młodzieży być wymieniany jako kształćce tablicy wartości stosowanych przez tę grupę. Wartości wskazują na to, co ludzie powinni dążyć. Wartości Współczesna, przyjęte w naszych celów hodowlanych działania może

być jakością życia, mienia, popularność, edukacji, zdrowia, sprawności fizycznej. W dobie kryzysu wartości, tradycji i folkloru zatracenia powinien wzbudzić w młodym pokoleniu muszę nauczyć dziedzictwa kulturowego regionu. Współpraca na poziomie uczeń-nauczyciel powinien nastąpić w ciągu nowoczesnych metod i form pracy. Przyciągnięcie młodych ludzi do regionu nie są wystarczająco tradycyjne zeszyty lub wykłady.

SUMMARY

Youth at the gates of the cultural heritage of Lublin province

In the background of the essence of the concept of cultural heritage and its place among the factors of local development must fit contemporary youth approach to this issue. Exploring the cultural heritage of the region by children is important for their comprehensive development and shaping of personality. In this respect a key role in this respect plays a regional education. Exploring the closest environment, traditions, culture and folklore of the world should be done from the earliest years of a child's life. By analyzing the ratio of contemporary youth's cultural heritage to be mentioned as shaped array of values, respected by that group. Values indicate what people should strive for. Contemporary values, accepted in our culture objectives of the action can be quality of life, property, popularity, education, physical fitness, health. In times of crisis of values, traditions and folklore of perdition should arouse in the young generation need to learn the cultural heritage of the region. Cooperation at the level of the student-teacher should take place in the thrust of modern methods and forms of work. Attracting young people to the region are not enough traditional exercise books or lectures.

BIBLIOGRAFIA

- Dymara B., Korzeniowska W., Ziemiński F., *Dziecko w świecie tradycji*, Kraków, 2010.
 Kobyliński Z., *Czym jest, komu jest potrzebne i do kogo należy dziedzictwo kulturowe* [w:] Mazowsze. Studia Regionalne 7, Warszawa 2011
 Petrykowski P., *Edukacja regionalna problemy podstawowe i otwarte*, Toruń, 2003.
 Sztompka P., *Socjologia analiza społeczeństwa*, Kraków, 2011.

Netografia:

- Augustyn, Ojcostwo. Aspekty pedagogiczne i duchowe [w:] <http://www.opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZR/mamywnuki/tradycjerodzinne.html>, z dnia 10.06.2016r.
 Grządziel M. [w:] http://www.wosna5.pl/system_wartosci_w_zyciu_spolesnym, z dnia 10.05.016r.
 Łobocki M. [w:] <http://www.edukacja.edux.pl/p-252-hierarchia-wartosci-w-zyciu-czlowieka.php>, z dnia 10.09.2015r.
<http://www.edukacja.edux.pl/p-4861-system-wartosci-mlodziezy.php>, z dnia 10.09.2015r.
<http://www.nid.pl/pl/Regiony/Lubelskie/charakterystyka-dziedzictwa-kulturowego/>, z dnia 23.09.2015r.).
<http://www.szkolnictwo.pl>, , z dnia 11.06.2016r
 Dialog kultury i religii w krajach postkomunistycznych [w:] http://www.pawlowicz.opoka.org/kultura_religia.htm, z dnia 02.06.2016r.